

Височіє в центрі села величний монументальний храм – Свято-Троїцька церква. До неї вже близько двісті років не заростають стежини людські. Церква є не тільки культовою спорудою, яка освітлює людські душі, допомагає спілкуватись із Всевишнім, але й пам'ятником праці людській. У 1999 році Свято-Троїцьку церкву занесено до пам'яток архітектури обласного значення.

На початку XIX століття виникла потреба в будівництві православної церкви, щоб не допустити окатоличення та колонізації місцевого населення.

За сприяння князя Гаврила Святополка Четвертинського та на його кошти і прихожан у 1811 р. почалося будівництво храму в ім'я Святої Трійці. Богослужіння в церкві розпочалося 25 березня 1816 року. Престолів у церкві є три: головний – Свято-Троїцький, а також південний боковий на честь святого Миколи-Чудотворця і північний – в ім'я Різдва Пречистої Богородиці. І тому жителі села святкують престольні свята (празники) на другий день Трійці, на Різдво Богородиці (21 вересня), на свято Миколи-Чудотворця (19 грудня). Храм збудований у стилі бароко.

Копії метричних книг в церкві є з 1815 року. Спочатку храм мав тільки два приходи: в м. Гориньград і с. Микулині, що розташоване на правому березі р. Горинь, яка під час розливу ставала великою перепорою для прихожан.

Свято-Троїцька церква знаходиться на земельній ділянці площею 1731,4 га. В основі плану церкви є хрест, витягнутий зі сходу на захід. Купол храму має висоту 18 метрів, довжину – 29,3 м, а ширину від 8,55 м до 16 м. Загальна площа церкви становить 251,9 м². У ній можуть розміститися 2000 віруючих. У 1883 році збудовано двоповерхову дзвіницю, яка на відміну від церкви, не кам'яна, а дерев'яна. Загальна площа дзвіниці 42,32 м², а висота – 10,2 м. На дзвіниці є сім дзвонів.

На території, де розміщена церква, в 2000 році відкрито пам'ятний знак «На рубежі тисячоліть» за сприяння єпископа Рівненського і Острозького Варфоломія та настоятеля церкви о. Олексія Дячука.

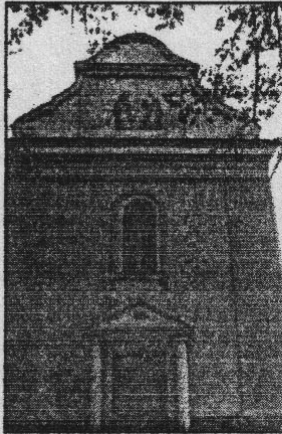
Першим настоятелем церкви був Василь Семенович Шушповський. В 1816 році йому було 49 років. Після його смерті настоятелем храму призначено Івана Івановича Оpatовича, зятя Василя Шушповського. У 1827 р. Івану Оpatовичу було 35 років. Священик разом з дружиною Варварою Василівною виховували 4 дітей: Костянтина, Домніну, Марфу, Ганну. Діти священика вчилися вдома. Дяком був Мартин Михайлович Зданевич, його дружину звали Марфою.

Замінив отця Івана його менший син Йосип. Йосип Оpatович закінчив училище при духовній семінарії, а потім був священиком в м. Гориньград. Згодом навчався в семінарії, а з 1852 р. по 1864 р. був законвчителем у Невіркові у дворянсько-приходському училищі. З 1864 р. він стає настоятелем Свято-Троїцької церкви. Отець Йосип мав велику родину: синів – Костянтина, Петра, Лева, Олександра, доньок – Наталію, Анну і Варвару.

У роки Кримської війни (1853-1856 рр.), коли Російська імперія воювала з Османською, а згодом з Англією, Францією та Сардинським королівством, Йосип Оpatович збирав пожертви на підтримку оборонців Севастополя, за що був нагороджений бронзовим хрестом на Володимирській стрічці. В той час дяком був Михайло Якович Загорський.

Якщо в 1835 році в м. Гориньград було 132 двори і проживало 526 чоловіків і 529 жінок, то в 1879 році – 139 дворів, 556 чоловіків і 523 жінки.

Із 1883 року настоятелем храму призначено Леонтія Туркевича. Саме при ньому збудовано на кам'яному фундаменті дерев'яну дзвіницю. В 1883 році проведено ремонт церкви (пофарбовано дах) на

Слово: це
2008, 1 лютого
14 лютого 28 лютого
1920.
Следи минулого тут оживають.
СЕЛО МОЄ – ДУША МОЯ

Серцю кожної людини мила та земля, де вона народилася, де пройшли її босоне дітнство, чарівна юність, роки зрілості.

Так і для заступника директора Гориньградської ЗОШ І-ІІ ст. Оксани СИЧИК найріднішою є мала Батьківщина – село Гориньград Перший, яке розкинулося серед пологих пагорбів та річкових долин за 25 км від районного і обласного центру. Саме тому, спираючись на спогади старожилів та архівні матеріали, заручившись допомогою краєзнавців, вона досліджує історію села. Пропонуємо увазі читачів уривки з її роботи.

Культові споруди в селі Гориньград Перший в минулому і тепер

Історія с. Гориньград Перший веде свій початок від поселення, яке виникло в урочищі Біла Гора, що знаходиться в мішаному лісі. Це урочище розташоване на відстані 2 км у західному напрямку від села. Поселення мало назву Навочки, яке розкинулося на пагорбі, що є центральною частиною Білої Гори. В центрі Навочок була дерев'яна церква, названа на честь Святої Трійці. Тепер від церкви нічого не збереглося, про це місце тільки нагадує одинокий кам'яний напівзрослий мохом хрест.

Територія села, яке з 1777 року отримало статус містечка, значно розрослась аж до лівого берега річки Горинь. Змінився національно-релігійний склад населення. В XIX столітті в селі проживали, крім українців, євреї, поляки і чехи. Останні поселилися в містечку у зв'язку з купівлею земель в 1869 р.

Чисельною в містечку Гориньград була римо-католицька громада. В центрі населеного пункту діяв римо-католицький костел (рік будівництва невідомий). Його закрили в 1833 р. після першого польського повстання (1830-1831 рр.). На богослужіння до римо-католицького костелу приїздили віруючі з сіл Шубків, Микулині, хуторів Дуброва, Галлерово. З невідомих причин виникла пожежа, яка знищила храм. Тепер про нього нагадують тільки руїни фундаменту.

З другою польською окупацією західноукраїнських земель (1921-1939 рр.) пов'язано будівництво іншого костелу. Спочатку на початку 20-х років XX століття було збудовано каплицю біля польського цвинтаря. Вона мала приблизно такі розміри: висота 10 м, довжина 18 м, ширина 10 м. Територія була оточена кованою огорожею. При вході посаджено алею каштанів та закладено квітники. В 70-ті роки минулого століття каплицю зруйнували. Залишилися двоповерховий будинок ксьондза (це частина сучасного приміщення школи), що стояв поряд із територією, на якій було розпочато закладання фундаменту розміром 19x18,5 м. Він мав об'єднати близько триста польських сімей. Але події Другої світової війни перешкодили будівництву храму.

У середині 30-х років минулого століття в містечку мешкало 40 єврейських сімей, які сповідували іудаїзм. Іудеї збирались у цегляній синагозі, яку в 1944 році було розібрано для відбудови будинків спаленого німецькими окупантами с. Микулині Гошанського району.

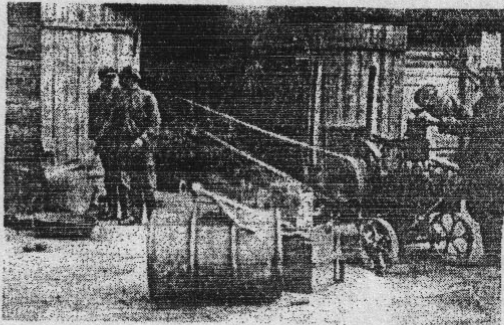
Нині в селі збереглися, крім церкви, православні святині – капличка, колона Божої Матері та джерело. На пагорбі в центрі села, неподалік від церкви, знаходиться колона, яка увінчана скульптурним зображенням Божої Матері. Матір Господня показана в ту мить, коли до неї підповзла змія. Колона відреставрована в 1988 році. Проте в народі це місце чомусь називають Святою Ганною. Можливо, раніше колона була увінчана іншим скульптурним зображенням.

На вулиці Садовій, на перехресті доріг, односельці побудували в 1943 році капличку, яка стоїть і нині. Вона стала оберегом, захисницею жителів села в страшні роки війни.

З давніх-давен у рідному селі шанують джерело, яке розташоване недалеко від центру населеного

клинати-кухні. Тут працювали, готували їжу, харчувалися, прали, купалися, спали, народжували дітей. Освітлення здійснювалось переважно за допомогою каганця, інколи – газової лампи. Основною селянською їжею була картопля, молоко, солоні огірки і капуста. Вже в ранньому дитинстві діти виконували важку сільську роботу. Основна кількість селян в 1921-1939 рр. володіла від 0,15 до 1,5 га землі. Селяни свої поля мали переважно в невігідних місцях та з малою родючістю. Їхні родини ледве зводили кінці з кінцями. Селянам доводилося сплачувати різні податки: прибутковий, земельний, чиншовий, шляховий, на утримання поліції, церкви, за коні та інші. За цим з боку чиновників був суворий контроль. Якщо з'являлися поодинокі боржники, то в містечко прибував екзекутор (судовий виконавець) і забирав їхнє майно на суму несплаченого боргу. При сплаті грошей у визначений термін майно можна було повернути назад.

Проте були і заможні селянські родини: Матвійчуків,

Сермяг, Климчуків та інших, вони володіли від 10 до 15 га орної землі та сіножатей. Особливо вони розбагатіли від вирощування і продажу тютюну. В містечку в той час працювали: продуктові крамниці – 5; промтоварні крамниці – 3; взуттєвий магазин – 1; кравецькі майстерні – 3; взуттєві майстерні – 3; м'ясна лавка – 2; бойня – 1; круподерня – 1; млини – 3; олійниця – 1; цегляний завод – 1; лавка – 1; шинок – 1; пором через річку Горинь – 1, який зв'язував містечко з селом Микулин.

Усі крамниці були переважно в центрі містечка Гориньград (й тепер центр села називають містом). Як згадують односельці, цими крамницями володіли євреї. Так, Шимшель мав продуктову крамницю, Ривка (очевидно ім'я) мала також невелику продуктову крамницю, де в основному продавались солодощі й крупи. Промислові крамниці мали Бенець і Хала (ім'я), Гігля (ім'я), Паніманський. Бойня біля річки Горинь належала Сролику (очевидно, прізвисько). Олійниця належала єврею Зейді (місцезнаходження в центрі містечка). Отже, торгівля і ремесло це в основному було справою євреїв.

На той час містечко розкинулось від с. Шубкова (за 4 км) до лісу, від села Ясяники (за 1 км) до сучасного села Ривсь'янка (за 1 км). До лісу йшла вулиця, яку односельці називають «Біла Гора» (хоча пагорб Біла Гора насправді в лісі). На цій вулиці (її тепер немає) жили родини Михайла Сермяги (по-вуличному Керенського), Григорія Процюка, Надії Брижицьких, Леонтія та Євгенії, Ганни Козлик, Івана Козачка, Кирила та Трохима Музичуків й інших.

Своєрідна вулиця Садова, яка в народі називається «Чехи», на її околиці є чеське кладовище. Саме тут з 1896 р. компактно поселилися чехи. До Другої світової війни в містечку проживали родини чехів: Володимира і Веніаміна Схованеків, Юзефа Гусака та інших.

У містечку діяв водяний млин на р. Горинь (сучасна вулиця Лесі Українки), власниками якого були євреї.

В 30-х роках ХХ ст. польський уряд проводить земельну реформу (односельчани її називають комасацією земель). Земельні наділи певної частини жителів містечка були виділені у хутори, за межі лісу. Нове поселення отримало назву Гориньград-II.

мирний договір) Холмщина, Підляшшя, Західна Волинь, Західне Полісся, Галичина увійшли до складу відновленої в 1919 році Польської держави. З сучасної Рівненської і Волинської областей та Кременецького району Тернопільської області було утворено Волинське воеводство з центром у м. Луцьк, а Рівненщину поділено на чотири повіти – Дубенський, Костопільський, Рівненський і Острозький (з 1925 р. додався Здолбунівський). Західноукраїнські землі площею 125,7 тис. кв. км становили третину тогочасної Польської держави.

Містечко Гориньград (як офіційно тоді воно називалося) входило у Волинське воеводство Ровенського повіту Тучинську гміну, Солтисом (старостою) був Ярошевський, полонізований і католицький українець. У містечку був один поліцей для підтримання правопорядку.

У середині 30-х років ХХ століття в м. Гориньград з хутором Дубровою мешкало:

	Будинки	Чоловіки	Жінки
м. Гориньград	348	786	744
хутір Дуброва	44	167	158
Всього	392	953	902

З цієї кількості мешканців було 40 єврейських сімей, 10 – чеських, 5 – польських. Польські осадники жили в основному від м. Гориньград до с. Житин, їх було близько 300 сімей.

Після загарбання нашого краю панською Польщею встановився жорсткий режим національного поневолення. Польський уряд приступив до реалізації декрету від 1919 р. «Про утворення осадницьких господарств» із колишніх легіонерів польської армії. Метою військової колонізації було зміцнення економічного і політичного становища окупаційної влади і посилення впливу на так званих Кресах Східних.

Майже після 150-річної перерви в нашому краї знову відновилися польські порядки. Осадникам польський уряд виділив кращі орні землі. Станом на 1934 р. на кожне з 14261 існуючих у краї осадницьких господарств у середньому припадало 17 га землі. З метою послаблення соціального протистояння, невдоволення селян уряд оголосив продаж поміщицьких і державних земель дрібними ділянками (так звана парцеляція).

У середині тридцятих років 216698 селянським господарствам Рівненщини належало 1118242 га землі, а 261 поміщицькому – 468912 га з загальною кількістю 1941209.

Яке ж було становище в містечку Гориньград? Розглянемо спочатку землеволодіння польських панів-осадників, яке простягалось від містечка до села Житин.

Приблизно 25 га землі мав поляк Омаський. Земля його була розташована в південно-західній частині містечка. Наймити і сезонні робітники обробляли його землі. Пан мав 2 сади. На полях вирощували ячмінь, жито, овес, пшеницю і картоплю. В господарстві розводили велику рогату худобу та коней. В центрі містечка був шинок, який належав Омаському.

Подібне господарство було в осадника Римбіцького, в його володінні – 20 га землі. Були інші землеволодіння польських панів: Вишневського, Яворського, Лісневича, Ліщинського, Ясіньського та інших.

Про заможність осадників свідчили їх садиби. Особливо гарні будинки були у Ясіньського та Лісневича, на сучасній вулиці Мирній. Саме Лісневич був вуйтом (головою) Тучинської гміни.

СЕЛО МОЄ – ДУША МОЯ

(Продовження. Початок у №№ 47 – 49)

Через деякий час настоятелем призначили протоієрея Миколу Тучемського, а священник Леонтій Матвійчук став вікарієм. Храм майже не ремонтували. В середині церкви стіни були пофарбовані в червоний колір, від якого храм мав похмурий вигляд. Коли в 1949 р. Тучемського призначили ректором семінарії, то о. Леонтій знову стає настоятелем храму. В 40-ві роки богослужіння велось українською мовою. Його син, псаломщик церкви Микола, за участь у національному русі зазнав переслідувань з боку радянської влади, був осуджений.

В 1949-1950 рр. збільшилась кількість парафії, до приходу приєдналися села Рисів'янка та Котів. На 1951 р. приход мав 3550 чоловік. Отець Леонтій розпочав перекриття бані церкви, проте 5 листопада 1952 року він помер.

12 листопада цього ж року настоятелем церкви призначено о. Петра Метельського, уродженця села Здобвиця Здобунівського району. Отець Петро разом з дружиною Лідією мали трьох доньок: Раїсу, Марію і Лесю.

Старостами церкви з 40-х по 80-ті роки ХХ століття були Гнат Мельник, Остап Тишкун, Павло Яремчук.

При о.Петрі в 1953-1954 рр. було завершено перекриття куполу церкви, в 1950 р. побілено зовнішні та внутрішні стіни, пофарбовано дзвіницю, придбано чимало ікон та церковного інвентарю. З 1969 по 1971 рр. проведено капітальний ремонт храму, в 1968 р. проведено електрику, 1972 р. – парове опалення, 1971 р. – територію навколо церкви огорожено металевим сіткою.

15 липня 1983 року настоятелем Свято-Троїцької церкви призначено священника Олексія Григоровича Дячука, який народився 30 березня 1957 року в с.Козлин нашого району в селянській родині Григорія та Зінаїди, котрі виростили п'ятеро синів, троє з них стали священниками. Отець Олексій освіту здобув у Ленінградській духовній семінарії (1983 р.), після закінчення якої за сердечне служіння православної церкві нагороджений набедреником. Ось уже близько 25 років о.Олексій є настоятелем Свято-Троїцької церкви, а псаломщиком – його дружина Марія, з якою виростили четверо дітей: Варвару, Юлію, Кирилу і Олександра. За ці роки під керівництвом настоятеля церкви зроблено чимало: газифіковано приміщення церкви, зроблено зовнішній та внутрішній капітальний ремонт храму, змінено огорожу навколо її території, впорядковано сільські цвинтарі, поновлено і придбано церковний інвентар. За служіння церкві о. Олексій нагороджений камілавкою (1987 р.), наперсним хрестом (1992 р.), возведений в сан протоієрея (1993 р.), нагороджений хрестом з прикрасами (1998 р.) та митрою (2002 р.).

Тепер до приходу Свято-Троїцької церкви входять села: Гориньград Перший і Другий, Рисів'янка. В селах Микулин і Котів у 1998 р. і 1999 р. побудовані храми.

міщани, були старі. В 1899 р. збудовано житло для священника і псаломщика. Платня священника становила 300 карбованців, псаломщика – 50, пономаря – 38, проскурниці – 16. При безпосередній участі Леонтія Туркевича 12 лютого 1885 року в містечку відкрито церковно-приходську школу, на утримання якої кошти давали: 225 крб. – держава, 105 крб. – жителі містечка, 120 крб. – благодійники. А з початку ХХ століття 600 крб. – земська управа, 90 крб. – місцеві жителі.

Першим учителем школи Гориньграда був Іван Дерно, що закінчив церковно-вчительську школу (стаж роботи 8 років). У 1897/98 н.р. в школі навчалося 90 учнів: 66 хлопчиків і 24 дівчинки. На початку ХХ століття вчительською старшого відділення школи була Пелагея Яшинська, що закінчила жіноче духовне училище в м. Житомир, а вчителем молодшого відділення – Лука Недрусуг, що закінчив Волинську церковно-вчительську школу.

У 1894 році військове відомство на землях від м. Гориньград до с. Великий Житин створює військовий полігон. У 1896 р. відлучено під полігон 4 десятини 500 сажень церковної землі.

Після смерті о. Леонтія, в 1907 році, священником Свято-Троїцької церкви призначено Сергія Григоровича Селецького. Він народився 17 лютого 1872 року в с. Княгинин Варковецької волості Дубенського повіту. Після закінчення Волинської духовної семінарії в м. Кременець (1894 р.) займав такі посади: вчитель Жорнівської однокласної церковно-приходської школи (1894-1897 рр.), священник в с. Речиця (1897-1901 рр.), в м. Олександрія (1901-1907), в м. Гориньград (1907-1940). Крім цього, о. Сергій займався місіонерською діяльністю, був судовим слідчим 5-ї округи, о. Ровенського повіту в 1910 р., членом Ровенського повітового відділення Волинської єпархіяльної ради, благочинним 4-ї округи Ровенського повіту (1921-1929). 13 жовтня 1896 року Селецький одружився з Фаїною, донькою протоієрея с. Жорнів Дубенського повіту Федота Селецького, яка народилася 20 листопада 1874 року. 28 листопада 1903 року в них з'явилася єдина дитина – Катерина, яка взяла 7 листопада 1921 року шлюб з Миколою Тучемським, кандидатом богослов'я Петербурзької духовної академії, ректором Віленської духовної семінарії. Катерина Тучемська весь свій вік прожила в Гориньграді. У шлюбі дітей не мала, померла в 1985 році.

У 1930 році проведено капітальний ремонт церкви. Застраховано церкву із дзвіницею на 24 тис. 390 злотих, при щорічній сплаті внеску 118 злотих, 1914 р. розписано вітвар. У володінні церкви було 36 га землі: під садибою – 3 га, ріллі – 27 га, сіножаті – 6 га. Церковне землеволодіння зменшилося з 1896 р. по 1913 р.: 8,3/4 га захоплено військовим міністерством Росії, а в 1925 і 1928 рр. – 19,1/4 га – урядом Польщі. У власності священника було 24 га землі, 12 га у псаломщика. Землю священника обробляли власним коштом, а псаломщика – частину здавали в землеробську спілку.

У 1935 р. кількість прихожан становила 2579 чол., які проживали в 495 дворах. Крім православних, у трьох населених пунктах проживали: 324 іудеї, 1235 римо-католиків, 16 сектантів. Значну роль о. Сергій відіграв у культурно-освітньому житті парафії. В церковній бібліотеці було 20 томів книг. Церковним старостою з 1924 р. був Федір Шевчук (по місцевому «Американець»). Протоієрей Сергій Селецький нагороджений за сумлінну працю і зразкове виконання обов'язків бронзовою медаллю на державній кольоровій стрічці за участь у всеросійському переписі населення 1897 р., набедреником (1904 р.), срібною двійною Володимирівською і Олександрівською стрічкою та медаллю (1912 р.), у 1925 р. возведений в сан протоієрея. Незважаючи на важкі часи, зміни влади (Російська імперія, українська демократична революція, Польща, перше встановлення радянської влади), о.Сергій ніс слово Боже до своєї пастви.

Тернистий життєвий шлях прожив наш односелець, настоятель церкви Леонтій Матвійчук. До приходу в с. Гориньград-І (містечко в 1839 р. стало селом, і після земельної реформи, яку провела Польща, з'явилось і с. Гориньград-ІІ) він правив у с. Дроздів. Отець Леонтій мав велику родину. Разом з дружиною Мотрею вони виховали і зростили 7 дітей. Син Сергій вчився у Вишнівці Тернопільської області на слюсаря, Микола продовжив справу батька – закінчив Волинську духовну семінарію у м. Кременець, доньки Галина, Фаїна здобули фах бухгалтерів. Родина мала 3 га землі, я –

СЕЛО МОЄ – ДУША МОЯ

(Зачинення. Поч. у №№ 47 - 49, 52)

Національний склад жителів містечка був досить різноманітним і тому вони належали до різних релігійних конфесій. Кількісний показник такий (м. Гориньград, х. Дуброва та с. Микулівці): православні – 2579 чоловік; римо-католики – 1235 чоловік; іудей – 324 чоловік; сектанти – 16 чоловік; інші – 1524 чоловік.

Для православних віруючих діяла Свято-Троїцька церква. Для християн західного обряду – римо-католиків діяв римо-католицький костел, який був збудований в 1835 році в центрі містечка Гориньград. З невідомих причин костел на початку ХХ століття згорів (про нього й тепер нагадують залишки черепашникового фундаменту). Поляки збудували каплицю на римо-католицькому кладовищі. Її висота досягала триповерхового будинку, приміщення було просторе, широке. Костел був оточений кованою огорожею. В ньому молитви супроводжували звуки органу. До сьогодні зберігся будинок кобонда (це ліва половина приміщення школи). Польські осадники мали на меті знову збудувати костел, але його будівництво перешкодили події Другої світової війни (1939-1945 рр.). Біля школи – фундамент незбудованого костелу завдовжки 14 м, завширшки – 10 м.

Для іудей ще в середині ХХ ст. було збудовано молитовний дім – синагогу. Приміщення синагоги проіснувало до 1944 р. На північній околиці містечка знаходилось єврейське кладовище, по-місцевому «окопище».

Проте, незважаючи на різні національні та релігійні переконання, жителі містечка мирно жили, працювали і на цьому ґрунті не виникало жодних конфліктів.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ

В 1936 році було створено партійний осередок Комуністичної партії Західної України членами КПЗУ з Гошч Теренієм Новомком і Григорієм Гапончуком, які через Михайла Тарасовича Гришака зв'язались з передовим сільським активом. В осередок КПЗУ входили: Михайло Тарасович Гришак, Федір Олексійович Бастюк, Варфоломій Микитович Дроздюк, Дмитро Сельвестрович Матвійчук, Мирон Васильович Назарчук, Василь Трохимович Гришак, Іван Данилюк. В той же час було створено осередок МОПР. Членами комсомольського осередку були: Микола і Микита Буняки, Юхим Козачук, Віктор Ганжа, Ілля Північанський та інші.

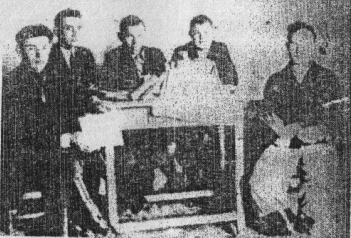
Ці осередки проводили значну суспільно-масову роботу серед жителів містечка і навколишніх сіл. Організована молодь збиралась на збори, мітинги, на яких читали доповіді, обговорювали політичні справи та ін. Проводили роз'яснювальну роботу серед населення. Визначником цього було те, що бойкотувались вибори до польського сейму або обирались лілі кандидатури.

На Великдень 1937 р. Варфоломій Дроздюк на ялинці біля церкви почепив червоний прапор, за що його було ув'язнено в м. Рівне.

Члени КПЗУ організували вечірню школу для молоді, де використовувались підручники радянських видань. Викладачами були Сидорчук і Гришак.

У 1938 році польською поліцією був заарештований провокатор «Емма», за національністю чех, який увійшов у осередок. І, як наслідок діяльності «Емми», було арештовано всіх членів осередку КПЗУ. На волю вони вийшли в 1939 році.

На початку 30-х років ХХ століття в містечку виник осередок української соціалістичної радикальної партії. Діяльність УСРП в містечку достатньо з'ясувати не вдалося.

Боротьбу проти польської окупації, її політичного, економічного, національного та релігійного гніту, крім вище названих політичних організацій, вели члени Організації Українських Націоналістів, які мали велику підтримку серед населення. Осередок ОУН в містечку нараховував 36 членів. Активними членами були: Федір та Омелян Тишукни, Дмитро Стригарчук, Яків та Конон Сермяги, Юхим та Володимир Проташуки, Трохим Назарчук та інші. В більшості всі вони зазнали репресій у 1939-1940 рр. із встановленням більшовицької влади.

У відповідь на заборону української мови в державних і громадських установах (1924 р.) та на політику дискримінації українського населення молоді інтелігенція заснували осередок товариства «Просвіта». Осередок цього товариства діяв у 1925-1927 рр. та був філією Тучинської «Просвіти».

Найвищим органом були загальні збори, які керували роботою осередку, обирали голову правління. В цей період головою був Федір Мельник. Вступний внесок становив 1-2 злотих. Гроші йшли на придбання української літератури, на платню за оренду приміщення, яке наймали просвітяни. Будинок, де збиралась група,

98% – селяни, 2% – міщани і духовенство. В правління «Волинського об'єднання» входили: Тимофій Омелянчук – голова; Віктор Ганжа – скарбник; Федір Тишук; Антоній Гусак (чех) – ревізор. Активними членами були: Варфоломій Дроздюк, Юхим і Микола Козачуки, Федір Бастюк, Костянтин Клиничук, Михайло Селяцький, Іван, Микола і Микита Буняки, Кіндрат Сидорчук, Андрій і Павло Антоноки, Клим Ганжа.

Історія села Гориньград-І в 1921-1939 рр. є яскравою і невід'ємною сторінкою минулого українського народу. Людей різних політичних поглядів і переконань об'єднувала любов до українського слова, пісні. Вони піклувались про розвиток української мови, культури. При «Волинському об'єднанні» входили: струнний ансамбль, духовий оркестр, драматичний гурток, хор. Ще й досі одио-сільчани похилого віку пам'ятають п'єси, поставлені гуртківцями: «Суета», «Наталка Полтавка», «Назар Стодоля», «Кобзаря та чарка, то минеться сварка», «Дай серцю волю – заведе в неволю». До постановки п'єс широко залучалась сільська молодь, яка не перебувала в об'єднанні. Декорації та костюми учасники виготовляли самі. П'єси ставили в післяобідню пору чи ввечері у святкові дні. Вхід на перегляд вистави був платний. Перед постановкою п'єси її текст обов'язково перекладав польській. На Різдва Христового гуртківці ходили колядувати, організовували вертеп. Кожного року, 10 березня, в день смерті Тараса Шевченка, члени об'єднання влаштовували поминки (як вони називали – академію) по Великому Кобзарю. Читали вірші, співали пісні. В 1939р. товариство розпалося.

Оксана СИЧІК,
заступник директора Гориньградської